

Szanowni Czytelnicy,

oddajemy do lektury kolejny, 31 numer „Rocznika Polsko-Niemieckiego”. Pierwsza część zawiera artykuły, druga – materiały i dokumenty, a trzecia – recenzje. Sekcję z artykułami podzieliliśmy na dwie grupy tematyczne, z których pierwsza porusza aktualne zagadnienia wojny na Ukrainie i migracji, a druga dotyczy drugiej wojny światowej w aspekcie pamięci i zadośćuczynienia.

Numer otwiera tekst Patrycji Lipold, która analizuje politykę imigracyjną koalicji rządzącej w Republice Federalnej Niemiec po wyborach z 2021 r., czyli socjaldemokratów, liberałów i zielonych. Ten istotny tekst dotyczy problemu, z którym państwo i społeczeństwo niemieckie są silnie konfrontowane, szczególnie od 2015 r., a który ma także mocny wpływ na zmiany dokonujące się na niemieckiej scenie partyjnej. Koalicja zapowiadała otwarcie kraju na imigrantów, ale nie uwzględniła trudności, jakie powoduje napływ dużej liczby ludzi, a mogą one zweryfikować wcześniejsze założenia umowy koalicyjnej. Kolejny tekst, autorstwa Magdaleny Lemańczyk, dotyczy zupełnie innych imigrantów, a mianowicie niemieckich *Spätaussiedler* z Rosji i sytuacji, w jakiej znaleźli się w RFN po rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie. Przez wielu osoby te postrzegane są jako sympatycy Putina z krajów postsowieckich, przez co dochodziło do czynnych wystąpień przeciwko nim. Autorka wskazuje, że związana z tym stygmatyzacja i dyskryminacja nie sprzyja dalszej integracji tych ludzi w kluczowych dla ich funkcjonowania obszarach, takich jak tożsamość, kwestie językowe i kulturowe, funkcjonowanie na rynku pracy czy udział w życiu politycznym. W ostatnim artykule z tej części Małgorzata Mieczkowska pokazuje rosyjską agresję przeciwko Ukrainie z perspektywy górnołużyckiej prasy.

Część drugą, poświęconą pamięci o drugiej wojnie światowej i zadośćuczynieniu za straty, rozpoczynają rozważania Joanny Lubeckiej o planach postawienia w Berlinie Polen-Denkmal, czyli pomnika upamiętniającego polskie ofiary tego konfliktu, a także o wewnątrzniemieckich dyskusjach na jego temat. Według autorki dyskusje te dobrze odzwierciedlają różnice między polską i niemiecką narracją historyczną, i to w odniesieniu nie tylko do drugiej wojny światowej, ale także do szerszej rozumianych własnych dziejów. Autorka przywołuje znaną zasadę, że „mądra polityka historyczna powinna uwzględniać otoczenie międzynarodowe i wrażliwość innych aktorów na scenie politycznej, a w stosunkach polsko-niemieckich wymóg ten jest szczególnie istotny”, ale żaden rząd nie będzie działał wbrew opinii publicznej swojego kraju i dominujących w niej wyobrażeń o historii. Marcei Tureczek analizuje z kolei mniej znaną

historię dzwonów z obszarów obecnej zachodniej Polski, które wcześniej były terytorium Niemiec. Jest to więc zagadnienie dóbr kultury z ziem utraconych po 1945 r. przez państwo niemieckie. Według autora strona niemiecka trwa przy archaicznym stanowisku prawnym, w wyniku czego w sytuacji przekazywania dzwonów stronie polskiej nie dochodzi do przenoszenia prawa własności.

Drugiej wojny światowej dotyczą ponadto dwa teksty zamieszczone w sekcji „Materiały i Dokumenty”. Piotr Łysakowski pisze o obrazie polskiej rzeczywistości w prasie gazdzinowej w okresie od października do grudnia 1939 r. Wskazuje zarazem na to, co w niej pomijano (polskie ofiary pierwszego okresu wojny i ówczesne zbrodnie niemieckie), a także na kreowany obraz odpowiedzialności Polski i aliantów za wybuch wojny czy kierowanej przez Niemców odbudowy Warszawy, co przeciwstawiano tzw. *polnische Wirtschaft*. Zdecydowaliśmy się też zamieścić w tej sekcji anglojęzyczną wersję ostatniego rozdziału biografii Rafała Lemkina autorstwa Piotra Madajczyka pt. *Krajobrazy biograficzne Rafała Lemkina*, który nie znalazł się w anglojęzycznym wydaniu opublikowanym przez Routledge. Dotyczy on diskutowanego przez część polskich historyków ważnego zagadnienia wykorzystania koncepcji genocydu w badaniach nad drugą wojną światową i z tego względu ważne jest udostępnienie go w języku angielskim.

Kilka słów należy jeszcze poświęcić tekstowi rozpoczynającemu sekcję „Materiały i Dokumenty”. W czerwcu 2023 r. uniwersytet w Halle wręczył Robertowi Tracie, pracującemu w Zakładzie Studiów nad Niemcami Instytutu Studiów Politycznych PAN, doktorat *honoris causa* w uznaniu jego wybitnych osiągnięć naukowych oraz zaangażowania w działalność Centrum Studiów Polskich im. Aleksandra Brücknera na uniwersytetach w Halle i Jenie. Serdecznie gratulujemy mu tego wyróżnienia. Podczas uroczystości Robert Traba wygłosił wykład, w którym zastanawiał się, dlaczego powinniśmy pamiętać o niechcianym dziedzictwie, co jest tego rodzaju dziedzictwem w takim regionie jak Warmia, czy warto je zachować oraz jak negocjować jego znaczenie i sens, aby niepolskie albo obciążone komunistyczną przeszłością obiekty stały się wyrazem naszego myślenia i działania. Wykład ten zamieszczamy właśnie na początku sekcji.

Rocznik zamykają artykuł recenzyjny Piotr Madajczyka o badaniach nad niemiecką listą narodowościową oraz recenzje autorstwa Pawła Popielińskiego, Magdaleny Lemańczyk i Piotra Andrzejewskiego.

Życzymy interesującej lektury

Redakcja